

Významné osobnosti naší univerzity**Překladatel Aristotela
dr. Antonín Kříž
(1889 – 1965)**

PhDr. Antonín Kříž, narozený dne 25. 3. 1889 v Nemočicích u Kyjova, absolvoval svá středoškolská studia na gymnáziu v Kyjově, v letech 1909-1914 studoval na pražské Karlově univerzitě latinu a klasickou řečtinu, ještě před dokončením závěrečných zkoušek narukoval na dva a půl roku na italskou frontu. Hned v r. 1918 nastoupil na své mateřské gymnázium jako středoškolský profesor, pak vyučoval nějakou dobu na gymnáziu ve Strážnici a od roku 1932 učil na gymnáziu na Starém Brně. Po zřízení Masarykovy univerzity si na ní rozšířil svou učitelskou aprobaci o filozofii a v roce 1927 dosáhl doktorátu z filozofie. Jeho disertační práce pojednávala o pojmu setrvačnosti a vývoje u Platóna.

Po druhé světové válce se Antonín Kříž stal zemským školním inspektorem v zemi Moravskoslezské a zároveň působil na Filozofické fakultě MU jako lektor klasické řečtiny (hlavně pro posluchače latiny, kteří nestudovali řečtinu na gymnáziu) a jako metodik pro výuku klasických jazyků. V této činnosti jsem ho jako student sám zažil v didaktických seminářích na fakultě i v rámci pedagogických následků na různých brněnských gymnáziích. Po únoru byl v r. 1948 postaven mimo službu, po krátkém čase přeřazen zpět na gymnázium na Starém Brně a odtud odešel v r. 1949 do penze. I jako penzista pokračoval na FF MU v činnosti lektora pro starou řečtinu, nyní navíc pro posluchače oborů filozofie a slavistiky. V té době byl zřejmě již sledován Státní bezpečností (pro kontakty s katolickým disentem), až byl zatčen (údajně za příspěví jednoho svého někdejšího žáka) a odsouzen pro „velezradu“. V roce 1956 byl prezidentem Zápotockým pro věk a chronickou nemoc (svalový revmatismus) amnestován. Tak se mohl opět vrátit ke své oblíbené práci, tj. k překládání milovaného Aristotela, jež si předsevzal jako svůj celoživotní cíl již v mládí.

A opravdu za druhou polovinu svého života – i přes zmíněné přerušení v době uvěznění – Antonín Kříž tento cíl ve vysoké míře splnil. Podářilo se mu přeložit všechny podstatné Aristotelovy spisy, třebaže některé z nich vyšly až po jeho smrti a jeden ještě dodnes čeká na uveřejnění.

Překladatelskou činnost Aristotelových spisů zahájil Antonín Kříž přetlumočením *Etiky Níkomachovy* (Praha 1937), nato postupně vyšly jeho překlady Aristotelových děl *Poetika* (1939), *O duši* (1942 – spolu s vysvětlivkami k některým Aristotelovým pojmům) a po válce pak *Metafyzika* (1946), *Poetika* (O básnické tvorbě – 1948) a *Rétorika* (1948). Poté následovala v jeho činnosti zmíněná tragicky vynucená přestávka ze začátku 50. let. Křížovy další překlady Aristotela pocházejí z tohoto důvodu až z přelomu 50. a 60. let, kdy se podařilo jeho synu Janovi, středoškolskému profesorovi matematiky, získat pro otcovy spisy nakladatele; tehdy vyšly překlady spisů *Organon* 1-4 (Kategorie 1958, O vyjadřování 1959, První analytiky 1961, Druhé analytiky 1962). Dne 2. dubna 1965 však Antonín Kříž zemřel a starost s uveřejněním překladů z jeho pozůstalosti spočinula nyní plně na bedrech jeho syna.

Ten v nedávném osobním dopise vzpomíná: „Po smrti otcově to bylo čím dál tím obtížnější; já jsem ani ve snu nedoufal, že by se mi to někdy podařilo.“ Nicméně s odstupem doby následovaly pak postupně z pozůstalosti Antonína Kříže překlady dalších Aristotelových spisů: *Organon* 5 (Topiky 1975, upravil M. Mráz), *Organon* 6 (O sofistických důkazech 1978) a nakonec svazek Aristotelových spisů v překladu souhrnně vydaném pod názvem *Člověk a příroda* (Antická knihovna, sv. 52, Praha 1984). Posmrtně vyšel i Křížův překlad Aristotelova spisu *Fyzika* (1996), stejně jako nové vydání spisů *Etika Níkomachova* (1996), *O duši* (1996), *Politika* (1998), *Poetika* a *Rétorika* (společně 1999) a *Metafyzika* (2003 v úpravě P. Rezka).

Jak vyplývá ze zmíněného dopisu pana J. Kříže, „nevydaná zůstává ještě *Velká etika*, která byla již dříve ohlášena. Že vyjde jako *Magna Moralia* v r. 2003,“ a to prý rovněž v nakladatelství P. Rezka.

Dobová marxistická kritika mnohdy vytýkala Antonínu Křížovi jeho křesťanské východisko, dnes naopak oceňujeme píli a soustavnou práci tohoto skromného člověka, který českému čtenáři poskytl moderní překlady nejvýznamnějších Aristotelových spisů. Stalo se tak v generaci jen o něco mladší, než byla ta, k níž patřil jeho starší vrstevník František Novotný, profesor klasické filologie Masarykovy univerzity, Křížův učitel a největší český překladatel Platóna. K jeho překladatelskému dílu, zahrnujícímu celého Platóna, připojil dr. Antonín Kříž i česká přetlumočení Platónova žáka Aristotela.

A. BARTONĚK

(za vydatného přispění překladatele
sya, J. Kříže)

Prof. JUDr. František Poláček

V červnu letošního roku uplyne 110 let od narození profesora Právnické fakulty MU JUDr. Františka Poláčka. Narodil se v Rokycanech 26. června 1895, kde také strávil své dětství. Vlivem svých rodičů začal studovat na akademickém gymnáziu v Praze, které úspěšně zakončil 8. 7. 1913. Gymnázium mu dalo dostatečnou přípravu na to, aby mohl pokračovat ve svém vzdělávání na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V tomto počínání se mu opět dařilo výborně a dne 21. 4. 1915 složil historicko-právní zkoušku státní a posléze 3. 7. 1917 judičiální státní zkoušku. Na Právnické fakultě se zaměřil především na oblast práva občanského, obchodního a směnečného. Státovědní státní zkouškou své studium na této fakultě završil s výsledkem dobrým a vzápětí byl 14. 2. 1918 prohlášen doktorem práv.

Svou kariéru započal u Vrchního zemského soudu v Praze, kde vykonával soudní praxi podle § 2 písm. a) advokátního řádu od 12. 1. 1918. Soudcovskou zkoušku s velmi dobrým úspěchem složil dne 2. 3. 1920. Od dubna téhož roku působil jako soudce u Okresního soudu v Děčíně. Do této funkce byl jmenován výnosem ministerstva

spravedlnosti č. 11356/20 ze dne 22. 4. 1920. Jeho kariéra se dále vyvíjela jmenováním do funkce okresního soudce téhož soudu v roce 1925.

Jeho přeložení ke Krajskému soudu trestnímu v Praze v roce 1931 předurčilo další kariéru zaměřenou na problematiku trestního práva – působil zde jako soudní rada. V těchto letech se oženil a vychovával syna Přemysla. Oblasti trestního práva zůstal věrný i u Nejvyššího soudu v Brně, k němuž byl přidělen v roce 1935. V souvislosti se svou činností soudce vypracoval publikaci *Důvody zmatečnosti v trestním řízení*, která vyšla v roce 1935. Od roku 1937 působil u Nejvyššího soudu jako vrchní soudní rada a jeho sudím se stal 1. 5. 1940. Prof. Poláček, jehož domovskou příslušností bylo Brno, bydlel do roku 1935 v Praze, po přidělení k Nejvyššímu soudu se přestěhoval do Brna. Senátním prezidentem Nejvyššího soudu byl jmenován dne 13. 12. 1948. Během působení u Nejvyššího soudu vydal několik publikací: *Materialismus a právní věda* (1947) a *Československé trestní zákony platné v zemích České a Moravskoslezské* (1946). V roce 1948 posílil učitelský sbor na Právnické fakultě Masarykovy Univerzity, kde byl 14. 6. 1949 habilitován profesorem pro obor práva a řízení trestního. V rámci kolektivní publikační činnosti spolupracoval na knize *Úkoly trestního zákonodárství a soudnictví* (1950).

Dne 3. 11. 1949 mu byl udělen titul *venia docendi* na Právnické fakultě MU pro obor práva a řízení trestního. Tématem jeho habilitačního spisu byla problematika opravných prostředků v řízení před trestními soudy. Práce *Zmateční stížnost* byla doplněna studií *Odvolání v trestních věcech*. Zabýval se v nich problémem opravných prostředků v řízení před trestními soudy. Na analýzu a řešení těchto problémů aplikoval tehdejší teorii a filozofii práva. Ve své práci často využíval různých schémat a formulek, což mu bylo některými právníky vytýkáno. Zabýval se ve své době problémem živým a ač stručně, přece jen výstižně osvětlil problém odvolání v trestních věcech. Tato práce, přestože zákon č. 319/1948 zavedl jednotný opravný prostředek – odvolání, měla jistě svůj význam pro právníky v té době